

Шабат-Савка С. Т.<https://orcid.org/0000-0002-2658-5567>

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЕЛІПТИЧНІ РЕЧЕННЯ ЯК ІДІОЛЕКТНІ МАРКЕРИ МОВОСТИЛЮ ГАННИ САБЛУК

Еліптичні речення, що їх в українській граматичній традиції витлумачують як формально неповні, а семантично й комунікативно завершені синтаксичні конструкції, як ефективний засіб економії мовних знаків, інтенсифікації експресивності та динамізації тексту, мають давню історію свого вивчення. У статті ці конструкції проаналізовано як синтаксичні експресеми, що маркують поетичний ідіолект Ганни Саблук і формують неповторний континуум вербалізації її авторських інтенцій.

На багатому ілюстративному матеріалі схарактеризовано еліптичні речення з пропуском присудка, що має значення буттєвого дієслова. Установлено, що саме цей типологічний вияв еліптичності функцієє як репрезентативний ідіолектний маркер ідіостилю Ганни Саблук, оскільки відображає її індивідуально-авторські мовні особливості та актуалізує специфіку художнього світобачення. Окреслено комунікативно-інтенційний діапазон еліптичних речень, у яких буттєвість реалізується в кількох семантичних вимірах: як фактичне існування або перебування об'єктів у просторі й часі; як стан чи процес буття людей, предметів, явищ або подій; як аксіологічний вимір людського буття, емоційно-оцінне ставлення до дійсності; як діяльність, онтологічна активність суб'єктів реального / ірреального світу.

Визначено, що смислову реалізацію еліптичних конструкцій виражають залежні компоненти – обставини й додатки, які функціують як опорні змістові маркери пресупозицій й уточнюють екзистенційні параметри буття, зумовлюючи змістову насиченість поетичного дискурсу.

Установлено спектр прагматичних функцій еліптичних конструкцій у поетичному дискурсі Ганни Саблук, зокрема конденсаційно-компресивну, естетично-сугестивну, емоційно-експресивну, концептуально-філософську та текстотвірну, що пов'язані з активізацією асоціативного мислення адресата, естетизацією поетичного дискурсу та інтенсифікацією сугестивності висловлення, із формуванням філософських узагальнень та афористичності, із текстотворенням, яке забезпечує зв'язність і смислову цілісність поетичного тексту, репрезентуючи домінуючі концепти авторської картини світу та вияскравлюючи специфіку мовної манери письма Г. Саблук.

Ключові слова: еліптичне речення, синтаксична експресема, поетичний дискурс, інтенція, автор, адресат, функційний потенціал, ідіолект, мовостиль, Ганна Саблук.

Постановка проблеми. У лінгвосинергетичному вимірі сучасних мовознавчих студій своєю актуальністю вирізняються дослідження, спрямовані на вивчення письменницького ідіостилю, на аналіз різнорівневих засобів і способів вираження авторського мовомислення та інтенційності в тих або тих дискурсивно-жанрових формах української мови. В цьому контексті важливу роль відіграють синтаксичні експресеми як фігурально-риторичні конструкції, що мають особливу лінгвістичну природу, широкий комунікативно-прагматичний та виражальний потенціал. З-поміж таких експресивно насажених висловлень виокремлюємо еліп-

тичні речення, функціонування яких детермінує закон економії мовних знаків, супроводжують процеси інформаційної компресії та конденсації думки. Їхня інтерпретація ґрунтується на пресупозиціях, фонових знаннях комунікантів, рівні лінгвістичної компетентності адресата, що вможлиблює відновлення пропущених компонентів без порушення змістової цілісності тексту. Водночас еліптичні конструкції експресивізують та динамізують текстову комунікацію, що зумовлює їхню функційну багатовимірність у різних типах дискурсу й актуалізує потребу комплексного аналізу в сучасному мовознавстві з опертям на письменницький мовостиль.

Еліптизація висловлення постає вагомим чинником формування функційного потенціалу різножанрових і різностильових текстів, однак її сутнісна природа найвиразніше простежується в діалогічному мовленні, у монологічних регістрах, особливо – у поетичному дискурсі, у якому еліпсис того або того члена речення, структурне ущільнення мовлення корелює з інтенсифікацією смислового, образного й експресивного навантаження. За допомогою еліптичних комунікативів автор не тільки моделює власну картину світу, а й програмує способи її прочитання, визначаючи стратегії художньої комунікації. Релевантне використання цих конструкцій у поетичному мовленні сприяє розкриттю творчого задуму, увиразненню ідейно-змістової домінанти твору та репрезентації лінгвоментальності автора як представника красного письменства.

Крізь призму авторського світобачення, системи цінностей і комунікативних інтенцій експлікуються функційні можливості еліптичних конструкцій, їхня семантика та прагматична спрямованість. У цьому контексті показовою, на нашу думку, є творчість Ганни Саблук, поетичний дискурс якої вирізняється метафоричністю, вишуканістю лексики, багатством синтаксичних моделей, схильністю до філософських узагальнень, чіткою національно-культурною маркованістю, що засвідчує глибинну залюбленість авторки в Україну, у світ краси й добра і, зрозуміло, посилює актуальність аналізу її творчості в буремному сьогочасі [14]. Сама Г. Саблук у передмові до збірки «У наспівах часу» стверджує: «Полотно моїх поезій – це свого роду душевний виклад чи правдивий вираз душі, полубовно занурений в життєве багаття. Здається, кожний поетичний рядок народжувався від щирої втіхи чи від сумної сльози, і кожен залишає в серці протоптану стежку. Бо слово, що лягає на папір, спливає на почуттях роздумів у пошуках правди і добра. Воно мене глибоко хвилює, і тому прагнеться ним поділитись, торкнутися людських сердець» [10, с. 5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Еліптичні речення, що їх у вітчизняній мовознавчій традиції витлумачують як формально неповні, а семантично завершені синтаксичні конструкції, мають давню історію свого вивчення. Ще в працях європейських дослідників ХУІІ – ХУІІІ ст. йдеться про неповну структуру речення, цілком достатню для вираження думок і суджень, про еліптичні конструкції, за допомогою яких досягається стислість, зручність та економність у вербалізації намірів мовця [4, с. 7].

В українських граматичних студіях еліптичні речення називали то як «догадні речення» (О. Партицький), то як «вдовині речення» (П. Залозний), то як «примовчані» (В. Сімович), що засвідчує бажання мовознавців за допомогою метафорично вмотивованих назв окреслити семантичну специфіку еліптичних речень. Очевидно, *догадними* їх називали тому, що смисл таких конструкцій не подається прямо, а народжується в процесі здогадування, співтворчості мовця й адресата; *вдовиними*, бо вони постають ніби осиротілими, позбавленими свого обов'язкового члена, якого відчутно бракує, хоч його відсутність і не руйнує цілісності висловлення; *примовчаними*, що підкреслює умисне замовчування частини змісту, яке компенсується контекстом і комунікативною ситуацією [4, с. 8–9]. С. Смаль-Стоцький пов'язував функціонування таких речень із «опустом» певних компонентів речення: «Часто висказуємо якість речення не зовсім повно, а то, коли одна якась частина речення розуміється сама собою (речення еліптичне)» [13, с. 112].

Як зазначає О. Синявський, один із фундаторів української синтаксичної теорії, неповним еліптичним реченням «бракує або котрогось із головних членів речення, або й обох», їх використовують «на означення загальних думок, сентенцій, закликів, вигуків, висновків тощо, де недостатні члени речення зрозумілі з обставин» [12, с. 324].

У сучасних лінгвістичних дослідженнях еліптичне речення – це синтаксична конструкція, у якій один із членів або структурний компонент формально не реалізується, проте без труднощів відновлюється у свідомості мовця чи адресата. Комунікативний зміст такого неповного висловлення зрозумілий навіть за умови відсутності експліцитно вербалізованого компонента, тобто формальна неповнота еліптичних речень не впливає на їхню смислову завершеність, як-от: *У кожнім кроці – пізнання* [10, с. 71]; *А у пісні – золоті слова* [10, с. 74]. А. Грищенко зауважує, що «специфіка еліптичних речень полягає в тому, що лексично не виражені компоненти, головним чином дієслівні присудки, не потребують контекстуальної або ситуативної компенсації. Комунікативна завершеність відповідних синтаксичних конструкцій забезпечується внутрішнім контекстом» [3, с. 378].

У граматичних працях з української мови класифікація неповних речень ґрунтується на виокремленні трьох основних типів:

– *контекстуально неповних речень*, у яких пропущений компонент легко відновлюється на основі мовленнєвого контексту;

– *ситуативно неповних речень*, зміст яких зрозумілим із конкретної комунікативної ситуації без потреби додаткового вербального уточнення;

– *еліптичних неповних речень*, що вирізняються формальною структурною неповнотою, однак зберігають семантичну завершеність і не потребують експлікації пропущених членів.

Саме така тричленна класифікація неповних речень – найбільш поширена в українській синтаксичній традиції, оскільки вона послідовно відображає різні джерела неповноти синтаксичної структури (контекстуальні, ситуативні та структурні) і дає змогу чітко розмежувати формальну відсутність члена речення та способи його смислової компенсації в мовленні. Водночас у кандидатській дисертації «Неповні та еліптичні речення в сучасній українській мові», в одному з перших фундаментальних досліджень синтаксичної неповноти, П. Дудик виокремлює неповні та еліптичні конструкції, зазначаючи, що «пропущені компоненти підказуються його граматичною будовою та смислом і зрозумілі з сусідніх речень, з обставин розмови або з внутрішніх лексико-граматичних засобів» [5, с. 145]. Зокрема еліптичні речення не потребують ані контекстуальної, ані ситуативної компенсації. Вони «відчутно динамізують живе мовлення, виступають ознакою його природності, служать засобом кондензованого й легкого виразу думки, почуття» [6, с. 173].

З опертям на кореляцію формальних і семантичних ознак І. Вихованець пропонує поділ неповних речень на два різновиди:

– «речення формально й синтаксично неповні» – це конструкції, у яких відсутній один або кілька структурних компонентів, проте зміст залишається зрозумілим завдяки контексту чи ситуації. До цього типу належать ситуативні неповні речення, характерні переважно для усного мовлення, і контекстуальні неповні речення, властиві писемному мовленню. Пор.: *Пливають мелодії в повітрі, за ними з вдячністю – літа* [11, с. 6];

– «формально неповні, але семантично повні речення (еліптичні речення)» – це такі синтаксичні одиниці, у яких пропущений елемент не потребує відновлення, оскільки смисл висловлення є завершеним і очевидним для адресата [2, с. 105]. Напр.: *В щасті власному душа без ворогів* [11, с. 8]; *День за днем, за миттю – мить* [10, с. 18]. У межах еліптичних конструкцій виокремлюють речення з пропуском присудка двоскладного речення або головного члена односкладного речення, які реалізують різноманітні семантичні значення, а саме – позначають рух або просторове перемі-

щення, виражають наказ, прохання, побажання, заклик, привітання чи запитання, передають значення буття, мовлення або сприймання (П. Дудик, А. Загнітко, М. Плющ, М. Степаненко, К. Шульжук та ін.)

У лінгвостилістичних працях учені ведуть мову про співвідношення еліптичних конструкцій з еліпсисом як стилістичним прийомом, що забезпечує одночасно економію мовних засобів, експресивність і повноту вираження змісту; визначають їхні функційно-стилістичні параметри та комунікативне навантаження в різних жанрово-стильових формах української мови (В. Богатько, Р. Горобець, Н. Гуйванюк, Н. Дзюбак, І. Завальнюк, Н. Іваницька, В. Коломийцева, І. Мірошніченко та ін.). Так, В. Коломийцева пов'язує функціонування еліптичних речень «із загальномовною компетенцією учасників комунікації. Такі речення часто самі номінують знакові ситуації в житті людини (вітання, побажання, здивування, радість тощо) і становлять необхідний фонд знань комунікантів», корпус своєрідних ідіоматичних одиниць, які реалізуються на рівні синтаксису [8, с. 259]. І. Мірошніченко розглядає еліптичні речення як засоби синтаксичної компресії та стиснення масмедійного тексту, зауважуючи, що «еліпсовані компоненти усвідомлюються реципієнтами повідомлення з конкретної ситуації мовлення, семантики й граматичної форми синтаксично залежних слів, за допомогою набутих знань і досвіду» [9, с. 173]. В. Богатько вважає, що «скорочення висловлення дозволяє збільшити його інформаційний обсяг, а багатство засобів економії в різних стилістичних групах – передати емоційні й стилістично-сміслові відтінки» [1, с. 13].

Еліптизацію як процес досліджують на перетині синтаксису, стилістики та літературознавства, тому цілком релевантними в контексті лінгвосинергетики видаються дослідження еліптичних речень як маркерів письменницького мовостилю, оскільки їх системне й цілеспрямоване використання відображає індивідуально-авторську манеру організації мовлення та специфіку художнього мислення, допомагає зрозуміти, як через пропуски можна передати ритм, емоцію та образність у поезії. На рівні синтаксису еліптичність засвідчує не лише прагнення до мовної економії, а й особливий спосіб концептуалізації дійсності, притаманний конкретному авторові.

Мета статті – проаналізувати еліптичні речення в контексті ідіолектних маркерів мовостилю Ганни Саблук, визначити їхній функційний потенціал як релевантних синтаксичних засобів

вербалізації авторських інтенцій та увиразнення експресивності в поетичному дискурсі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Зв'язок еліптичності з мовною картиною світу автора і письменницьким ідіолектом виявляється в тому, що систематичне використання еліптичних конструкцій відображає індивідуальний спосіб реалізації інтенцій, суб'єктивну модель мислення й життєві пріоритети творчої особистості. В такому разі письменник як визначальна субстанція поетичного тексту сприймає світ динамічно, зосереджуючись на присутніх компонентах, а не на розгорнутому описі; надає перевагу імпліцитності, спонукаючи адресата до активного домислення та інтерпретації прочитаного; актуалізує психологічні стани, внутрішні імпульси, миттєві враження, які можна передати не тільки повними конструкціями. Пор.: неповні еліптичні речення: *Життя людське – у барвах часу* [10, с. 71]; *В природній непокорі – дужа сила* [10, с. 77] і повні речення: *Є висота людська у добрім слові, живі у ньому наші почуття* [10, с. 58]; *Є вільний світ, є чисте небо* [10, с. 151]. За нашими спостереженнями, регулярне використання еліптичних висловлень формує індивідуально-авторський синтаксис, який стає впізнаваною ознакою письменницького ідіолекту Ганни Саблук. За допомогою еліптизації поетеса моделює власну картину світу, відображає когнітивні стратегії мовомислення та світоглядні позиції, концептуально важливі для її буття.

У поетичному тексті Ганни Саблук еліптичні речення засвідчують функціонування закону економії мовних знаків, стислість і лаконічність висловлення, що загалом впливає на сугестивність текстової комунікації та активізує співтворчість із читачем. Це виразно представлено в реченні *«І сила України у її красі»* [11, с. 20], у якому авторка опускає присудок, зосереджуючи увагу на ключових смислових домінантах – образі України та її духовній силі, що надає поезії афористичності й узагальнювального характеру. Прагматичний ефект таких конструкцій формується завдяки лаконізму, емоційній насиченості та здатності концентрувати увагу на присутніх елементах висловлення.

Еліптичні конструкції динамізують поетичне мовлення та формують його ритмомелодійну організацію, адже синтаксичні еліпси усувають надмірну ускладненість, сприяють інтонаційній розчленованості рядків, що видно з контексту: *«То тут, то там біля доріг – калина»* [11, с. 73].

Поетеса, опускаючи присудок, створює паузу, яка підсилює мелодійність вірша та надає висловленню внутрішнього ритму.

Еліптизація створює емоційно-експресивне тло поетичного мовлення. У реченні *«Сила країни – в успішності нашій, у поєднанні роботи й родини»* [11, с. 33] експресивність зумовлена еліпсисом, що дає змогу Г. Саблук концентрувати увагу на базових ідеологічних та аксіологічних домінантах – праці, родинності, особистій і колективній успішності як підґрунті державотворення. Варто відзначити, що увиразнення ключових слів та образів підсилює тире як релевантний розділовий знак, що виокремлює інтенційну домінанту, створює інтонаційну напругу й посилює емоційно-оцінну насиченість поетичного тексту, пор: *І степ, й лісостеп – на роздоллі, і прапор єдиний, і шлях* [11, с. 13]; *Бо в утіхи й сльози – спільна нуть* [10, с. 199].

Як відомо, еліптичні речення поділяють на: «речення з еліпсом присудка зі значенням дієслова руху, переміщення в просторі; з еліпсисом присудка, що виражає просьбу, наказ, побажання, привітання, подяку, запитання; з еліпсисом присудка зі значенням буттєвого дієслова; зі значенням дієслова мовлення; сприймання; з еліпсисом інфінітива; з еліпсисом предикативного слова та ін.» [15, с. 137]. Утім, у поетичній мовотворчості Ганни Саблук домінують еліптичні речення, головний пропущений член яких виражений дієсловом, що оприявнює буттєву семантику. Це, як правило, «нульові форми дієслова бути та синонімічних з ним дієслів» [15, с. 137]. Напр.: *В пошуках – усе людське буття і творіння серця ясногранне* [10, с. 19]; *Кольорові сторінки раннього дитинства, у яскравості роки, в серці відбиття* [10, с. 21]. Саме такі еліптичні речення, за нашими спостереженнями, слугують присутніми ідіолектними маркерами творчості письменниці, оскільки вони втілюють її інтенції та виокремлюють специфіку авторського світобачення. Пропуск присудка двоскладного речення або головного члена односкладного речення формує ефект смислової напруги та підтексту, ритмічної та інтонаційної динаміки, активізує когнітивну участь адресата в реконструкції та інтерпретації змісту.

Еліптичні речення, що виражають буттєву семантику, характеризує те, що вони передають стани, існування або перебування об'єктів у просторі та часі й без основного компонента (присудка), оскільки зміст все одно зрозумілий із контексту самого речення або загального знання про ситуацію. Напр.: *В живій красі весь білий світ*

[11, с. 46]; *В душі – червоний мак, ось так, ось так, ось так!* [10, с. 219]. За допомогою таких конструкцій поетеса фокусує увагу на фундаментальних аспектах існування та сутності об'єктів, надаючи висловленню філософсько-екзистенційного відтінку та підсилюючи його узагальнювальний і рефлексивний характер.

У поетичному мовленні Ганни Саблук буттевість реалізують еліптичні речення, що вербалізують широкий комунікативно-інтенційний діапазон:

– фактичне існування об'єктів дійсності: *У джерелах – форма й зміст, власний витвір сіл і міст* [11, с. 117]; *Майдан – у святкових шатах* [11, с. 10];

– перебування в просторі й часі – локалізація об'єктів або подій у конкретному місці чи моменті: *А там, за вербами – ріка* [11, с. 45]; *Світу широчінь – в просторах* [10, с. 193];

– стан як процес буття людей, предметів, явищ або подій (наприклад, здоров'я, настроїв, зміни стану): *У мріях – очі до небес* [11, с. 51]; *У дні новім – пречисті відкриття* [10, с. 162];

– аксіологічний вимір людського буття, емоційно-оцінне ставлення до дійсності: *Все в ріднім краї до лиця* [11, с. 57]; *Наяву в нас злети і падіння, Та повсюди пісня солов'я, І слова любові у сплетінні із душею, що вона співа* [10, с. 182];

– діяльність, онтологічна активність суб'єктів реального / ірреального світу: *За співом – райдуга краси, і оживає все й відразу* [11, с. 220]; *А в звуках співу – весь політ надії, духу, сподівання* [10, с. 220].

Змістове навантаження еліпса присудка експлікується через залежні від нього додатки та обставини, які виконують роль опорних маркерів пресупозиції й допомагають відновити пропущений елемент, експлікують простір буття, уточнюють час, місце, спосіб дії. Так, у реченні «*Це милозвучна осінь у єднанні любові і усіх щедрот буденних: добра і щастя, радості й кохання, успішності у всіх трудах натхненних*» [10, с. 196] функціують додатки, виражені іменниками з узагальнено-абстрактною семантикою, які конкретизують та розгортають зміст опорного слова (осінь у єднанні любові й усіх щедрот буденних), формуючи розгалужений атрибутивно-однорідний ряд і репрезентуючи образно-оцінний та емоційно-експресивний потенціал висловлення. Водночас обставини як просторово-локативні компоненти речення оприявнюють ритмічну та часову регулярність подій, відображають емоційний стан ліричного суб'єкта, пор: *Щодня і втома, і зне-*

віра [10, с. 48]; *А в узорах літа – килими розкішні* [10, с. 53]. В такому разі еліптичне речення стає ефективним інструментом економії мовних засобів, зберігаючи при цьому комунікативно-змістову завершеність висловлення. Напр. *Комусь на службу, а комусь – у гості* [11, с. 63]; *У сірих буднях святість мрій і все, що буде завтра, а в ньому поклик мій і твоїй – і в дітях – наша правда* [11, с. 48]. Треба зауважити, що автор (чи мовець), який використовує еліптичні конструкції, володіє повними синтаксичними моделями та свідомо редукує їх, застосовує інформаційну компресію, ущільнює зміст, розраховуючи на нормативні механізми відновлення пропущених компонентів та створення експресивно-естетичного ефекту комунікації. Отож еліптизація корелює з комунікативною компетенцією, із пресупозитивною базою комунікантів та їхньою здатністю правильно інтерпретувати контекст і ситуацію мовлення. На відміну від стандартних неповних речень, еліптичні конструкції зберігають семантичну цілісність незалежно від контексту, тобто їхній зміст зрозумілий навіть у відриві від конкретної мовленнєвої ситуації чи тексту, що робить їх особливо ефективними для виразного й лаконічного завершеного висловлення.

У поетичному дискурсі Ганни Саблук еліптичні висловлення виконують низку прагматичних функцій:

1. **Конденсаційно-компресивна функція** еліптичних речень, яка виявляється в здатності синтаксичних конструкцій з редукованою формально-граматичною структурою здійснювати семантичну концентрацію висловлення і забезпечувати передавання змісту. Реалізація цієї функції сприяє ущільненню інформації, оптимізації мовленнєвого акту та підвищенню комунікативної ефективності без порушення інформативної значущості повідомлюваного. Пор.: *У ріднім світлі світлий передзвін* [10, с. 13]; *Біль в очах і біль у серці* [10, с. 46].

2. **Естетично-сугестивна функція** пов'язана з активізацією асоціативного мислення адресата та естетизацією поетичного дискурсу, що досягається спланованим використанням синтаксичної неповноти. Еліпсис як стилістичний прийом сприяє естетичній вербалізації авторських інтенцій, посиленню сугестивного впливу на адресата, а метафори й епітети, що їх використовує поетеса, формують емоційно-образне сприйняття поетичного тексту загалом. Пор.: *Ясний у очах промінь світанковий, незрівнянна мить в мрійності казковій* [10, с. 29]; *Ніби вчора – сміх веселий: двір зеле-*

ний – там батьки, тиха батьківська оселя, а на стінах – рушники [10, с. 159].

3. **Емоційно-експресивна функція** еліптичних речень полягає в тому, що вони слугують засобом інтенсифікації емоційного впливу на суб'єкта комунікації й актуалізують суб'єктивно-оцінний ефект поетичного тексту. Еліпсис присудків, стилістичні повтори обставинних або об'єктних поширювачів зумовлюють підвищення експресивності, сприяють динамізації мовлення та концентрації емоційного смислу, напр.: *А в цій пісні соло України, А в цих звуках вся любов моя* [10, с. 14]; *І білі у оселі стіни, І хмара біла під блакить* [10, с. 209].

4. **Концептуально-філософська функція** еліптичних конструкцій оприявнює інтенційно-сміслові та світоглядні параметри художнього тексту, удоступнює екзистенційно значущі компоненти змісту. Еліптичність у такому разі сприяє філософській узагальненості та концептуалізації тексту, оскільки імпліцитність висловлення спонукає адресата до рефлексії, інтерпретації та осмислення фундаментальних категорій буття. Пор.: *Міцність вся у наших почуттях* [10, с. 139]; *І кожна мить у світлих мріях* [10, с. 56]; *У рідному слові – і вічна краса* [10, с. 165]. Як зауважує Г. Саблук, «дуже важливо, щоб в життєвому русі людина не втрачала здатності правильно сприймати новизну віань, чаруватися проникливістю духовності, щирістю почуттів, тому що на них – вічних, нестаріючих, загальнолюдських – тримається все прекрасне в житті» [10, с. 6]. Власне, отаким незрівнянним, багатим на метафори й образи поетичний світ української мисткині можуть вербалізувати еліптичні конструкції.

5. **Текстотвірна функція** зумовлена важливою роллю еліптичних речень у структурно-семантичній організації поетичного тексту Ганни Саблук. Як системотвірний стилістичний прийом, еліптичність сприяє когезії та цілісності висловлення, актуалізації домінантних концептів авторської картини світу, маркуючи індивідуальну манеру письма. Пор.: *У дні новому – й пошуки нові, Життя дарує хід нових баталій. Від негарздів – біль у голові, А стан здоров'я – це екран реалій* [10, с. 80]. У наведеному сегменті виділені еліпсиси інтегрують компоненти в єдине ціле, забезпечують архітектоніку вірша, структурують строфу як ланцюг концептуально співвіднесених тверджень, що відображають життя сучасної людини.

Текстотвірна функція еліптичних речень виявляється і у створенні смислової цілісності та кон-

цептуальної значущості висловлення за умови нанизування однорідних еліпсованих компонентів буттєвості, як-от: *О рідна українська мово! В тобі і сила, і наснага, і гарт міцний всіх поколінь, душевний настрій, рівновага ідей народу – широчінь* [10, с. 183]. Така еліптичність дає змогу сконцентрувати увагу на ключових аксіологічних поняттях (сила, наснага, гарт, духовність, ідейна широчінь), які формують узагальнений образ української мови як носія історичної пам'яті та духовної тягlosti народу, маркуючи таким чином афористичну манеру поетичного мовлення Ганни Саблук.

Глибинна українськість поетичного ества Ганни Саблук експлікується у вірші «Моя країна», у якому еліпсовані синтаксичні компоненти виконують виразну текстотвірну функцію, формуючи ідейно-тематичний стрижень тексту, пор.: *Моя велика і свята, Моя єдина Україна... В долину – стежечка крута, І червоніє скрізь калина. І святість сьайвом пробива, Бо я – з тих гордих буковинок, Яка красу цю відчува* [10, с. 11].

Еліптичні конструкції природно входять у структуру складного речення як одна з його предикативних одиниць, що зумовлює семантичну єдність і ритміко-інтонаційну організацію тексту. Напр.: *Сонце сяє чи співає – у танку піони* [10, с. 207]; *Голос батька – в шані, і з теплом, і в любові, що не описати* [10, с. 214]. У такій позиції еліптичні конструкції так само виконують текстотвірну функцію, сприяючи внутрішній когезії та концептуальній цілісності повідомлюваного. Пор.: *Я співаю й ти співай, в пісні – все життя* [10, с. 21]. В еліптичному комунікаті «в пісні – все життя» сконцентровано весь афористичний центр висловлення, адже акцент зроблено на важливості пісні для життя людини, на її цінності як символу життя.

У складному реченні «*Не зчулася, як осінь стрілась, й перед очима жовтий лист*» [10, с. 54] еліпсис «*й перед очима жовтий лист*» вияскравлює експресивну та візуально-образну домінанту висловлення – образ жовтого листка. Пропущений присудок із буттєвою семантикою (є, постає, видніється, з'являється) відновлюється з контексту й забезпечує реченню його завершеність та лаконічність, цілком достатню для розуміння.

Як бачимо, еліптичні конструкції в поезії функціонують як вагомий стилістичний ресурс, що увиразнює індивідуально-авторську манеру письма Г. Саблук, репрезентує інтенційно-сміслові та концептуальні настанови поетичного тексту, посилюючи його емоційно-естетичний і філософський потенціал.

Висновки. Отже, еліптичні речення слугують присутніми ідіолектними маркерами письменницького мовостилю Ганни Саблук, які забезпечують текстову цілісність і релевантне втілення авторських інтенцій, інтенсифікують експресивність та емоційність, детермінують упізнаваність синтаксичного почерку серед інших представників красного письменства. Як естетизований складник художнього стилю, такі конструкції динамізують і моделюють текстову комунікацію, збагачують ідіостиль, наповнюючи його імпліцитними смислами, образністю та філософською узагальненістю.

Еліipsis у поетичному дискурсі Ганни Саблук постає багатофункційним синтаксичним засобом, що органічно поєднує прагматичні, естетичні та концептуальні виміри художнього мов-

лення, вможливує конденсацію та компресію змісту, посилює сугестивний вплив на адресата мовлення, вияскравлює творчий процес текстотворення.

Еліптичні конструкції відкривають простір для осмислення екзистенційних і світоглядних категорій людського буття, відображають лінгвоментальність Ганни Саблук, оприявнюючи глибину її філософського, метафорично-образного й емоційно насаженого художнього світу. Перспективу наших подальших наукових спостережень формують дослідження, спроектовані на вивчення взаємодії еліпсису з іншими фігуральними конструкціями в ідіостилістиці Ганни Саблук, що забезпечить комплексну репрезентацію поетичного дискурсу авторки в лінгвосинергетичному вимірі філологічної науки XXI ст.

Список літератури:

1. Богатько В. В. Функційні вияви еліптичних речень у мові сучасної української прози для дітей. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: зб. наук. пр. 2023. Том 29. С. 11–16.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. К.: Либідь, 1993. 368 с.
3. Грищенко А. Неповне речення. *Українська мова*: енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін. К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. С. 377–378.
4. Гуйванюк Н. В., Агафонова А. М., Шабат-Савка С. Т. Синтаксис неповного речення. Еквіваленти речень: навчально-методичний посібник. Чернівці: Рута, 2007. 100 с.
5. Дудик П. С. Неповні речення в сучасній українській літературній мові. *Дослідження з синтаксису української мови*. К.: 1958. С. 129–260.
6. Дудик П. С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення (Просте речення; еквіваленти речення): монографія. К.: Наукова думка, 1973. 288 с.
7. Завальнюк І. Функціональна репрезентація еліптичних речень у мовленні української преси початку ХХІ століття. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство). Вінниця, 2009. Вип. 11. С.108–115.
8. Коломийцева В. Найменування еліптичних конструкцій в системі лінгвістичної термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. 620 : Проблеми української термінології. С. 258–263.
9. Мірошниченко І. Еліптичні неповні речення як засоби стиснення масмедійного тексту. *Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації: матеріали конференції*. 2026. Том 2. С. 173–174.
10. Саблук Г. І. У наспівах часу: нові поезії. Ніжин: «Аспект-Поліграф», 2017. 336 с.
11. Саблук Г. І. У рідній мові посміхаюсь... Нові поезії. К.: Сучасний письменник, 2012. 314 с.
12. Синявський О. Норми української літературної мови. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. ХХ. 368 с. Репринт з видання 1931 р. (Серія «Українська граматична класика»)
13. Смаль-Стоцький С., Гартнер Ф. Граматика руської мови. Відень, 1914. 202 с.
14. Шабат-Савка С. Т., Крулик Л. М. Синтаксичні експресеми в поетичному тексті Ганни Саблук. *Science, technology and global challenges*. Proceedings of the 5th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Tokyo, Japan. 2026. С. 511–520.
15. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підручник. К.: Академія, 2004. 408 с.

Shabat-Savka S. T. ELLIPTICAL SENTENCES AS IDIOLECTAL MARKERS OF HANNA SABLUK'S LINGUISTIC STYLE

Elliptical sentences, which in the Ukrainian grammatical tradition are interpreted as formally incomplete but semantically and communicatively complete syntactic constructions, have a long history of study as an effective means of linguistic economy, intensification of expressiveness, and textual dynamization. In this article, these constructions are analyzed as syntactic expressives that mark Hanna Sabluk's poetic idiolect and shape a distinctive continuum of the verbalization of her authorial intentions.

Based on extensive illustrative material, the study characterizes elliptical sentences featuring the omission of the predicate in a two-member sentence or the main component of a one-member sentence with the meaning of an existential verb. It is established that this typological manifestation of ellipsis functions as a representative idiolectal marker of Hanna Sabluk's idiostyle, as it reflects her individual authorial linguistic features and actualizes the specificity of her artistic worldview.

The communicative and intentional range of elliptical sentences is outlined, in which being is realized across several semantic dimensions: as the factual existence or presence of objects in space and time; as a state or process of the being of people, objects, phenomena, or events; as the axiological dimension of human existence, reflecting an emotional and evaluative attitude toward reality; and as activity, the ontological agency of subjects of the real and/or unreal world.

It is determined that the semantic realization of elliptical constructions is ensured by dependent components – adverbial modifiers and objects – which function as core semantic markers of presupposition and specify the existential parameters of being, thereby contributing to the semantic density of poetic discourse.

The article presents a spectrum of pragmatic functions of elliptical constructions in the poetic discourse of Hanna Sabluk, including condensational-compressive, aesthetic-suggestive, emotional-expressive, conceptual-philosophical, and text-formative functions. These functions are associated with the activation of the addressee's associative thinking, the aestheticization of poetic discourse, and the intensification of emotional impact; with the formation of philosophical generalizations and aphoristic expression; and with text formation that ensures cohesion, semantic integrity, and dynamic organization of the poetic text, representing the dominant concepts of the author's worldview and highlighting the specificity of H. Sabluk's linguistic manner of writing.

Keywords: *elliptical sentence, syntactic expresseme, poetic discourse, intention, author, addressee, functional potential, idiolect, linguistic style, Hanna Sabluk.*

Дата першого надходження статті до видання: 10.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.04.2026